

MESTNA OBČINA PTUJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Mestna občina
Ljubljana

IMAGINAFN

V posnetkih iz predstave Severni sij. Erdman., ki je bila uprizorjena septembra 2022 v Palači Cukrama so igralke in igralci: Asja Kahrmanović Babnik, Maja Kunšič, Zala Ana Štiglic, Gašper Malnar, Jan Bučar, Martin Mlakar in Andraž Jug.

Posebna zahvala dr. Jasni Podreka za njen prispevek k uprizoritvi in Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana (SVŠGUGL), ki je pri procesu ustvarjanja predstave prijazno pomagala s prostorom za vaje.

Predstava je nastala s sofinanciranjem Ministrstva za kulturo RS, Mestne občine Ljubljana in Mestne občine Ptuj.

Drago Jančar, avtor romana Severni sij
Primož Ekart, avtor uprizoritvenega besedila po motivih dramaturgije Alje Predan

Severni sij. Marjetica.

Režija Primož Ekart
Igrata Maja Kunšič, Nika Rozman

Produkcija Mestnega gledališča Ptuj in Imaginarnega, zavoda za kulturno dejavnost

Premiera, 1. februar 2024

Drago Jančar, avtor romana *Severni sij*
Primož Ekart, avtor uprizoritvenega besedila po
motivih dramatizacije **Alje Predan**
Maja Cerar, lektorica
Primož Ekart, režiser
Maja Kunšič, igralka
Nika Rozman, igralka
Vid Drašler, glasbenik
Jan Bučar, igralec, na posnetku
Martin Mlakar, igralec, na posnetku
Silence (Boris Benko in Primož Hladnik),
avtorja glasbe
Sašo Vollmaier, pianist
Meta Grgurevič, scenografka
Tina Kolenik, kostumografka
Rosana Hribar, koreografka
Vesna Vega, oblikovalka videa
Andrej Hajdinjak, oblikovalec svetlobe
Jure Vlahovič, oblikovalec zvoka
Matej Povše, snemalec in fotograf
Rosana Knavs, izdelava kostumov
Matej Kirbiš, izdelava scene

Tehnična ekipa Mestnega gledališča Ptuj:
Sandi Žuran, tehnični vodja
Danijel Vogrinec, tonski mojster
Primož Menhart, lučni mojster
Matej Kirbiš, odrski tehnik
Irena Meško in **Anita Vertič**, rekviziterki in
garderoberki

Matej Povše, avtor fotografij z vaje

Severni sij. Marjetica.

Leta 1938 sta se zgodila vsaj dva dogodka, pomembna za našo uprizoritev. *Severni sij*, za naše zemljepisne širine zelo redek pojav, je obarval nebo nad polovico Evrope, tudi nad našimi kraji, v krvavordeče. *Severni sij* je po ljudskem verovanju naznanjal strahote, ki bodo doletele človeštvo, napovedoval je kataklizmo. Napoved se je uresničila. Sledila je svetovna vojna, ena največjih tragedij človeštva, ki se je pripravljala že nekaj let.

V Mariboru pa se je nekje pod zasneženimi pohorskimi smrekami zgodil zločin, brutalno je bila umorjena ženska. To je bil samo še eden v nizu umorov, v katerih je žrtev nasilja ženskega spola.

V kompleksnem, večplastnem romanu *Severni sij* pisatelja Draga Jančarja se v pripovedi prepletajo kronika mesta Maribor in njegovih prebivalcev, ljubezenska zgodba, socialna drama, pripoved o brutalnem, absurdnem zločinu in še marsikaj, kar se splete v zgodbo, postavljeno v čas tik pred začetkom strahotne evropske vojne klavnice. Roman je pisatelj med drugim napisal tudi na temelju kratkega zapisa o umoru, objavljenem v mariborskem časniku. Umorjeno žensko poimenuje Marjetica, Marjeta, postavi jo v meščansko okolje takratnega Maribora in jo zaplete v ljubezensko afero, ki se zanjo tragično konča.

To je bilo vsebinsko izhodišče za našo uprizoritev. Vprašali smo se, kdo bi lahko bila resnična ženska, ki je bila takrat umorjena. Kako je živela? Kako so nasploh živele ženske v tistem času? Zakaj bi lahko bila umorjena? Kakšne vrste zločin je bil to?

Pred nami je zaživela Ana, Anica, delavka v Hutterjevi tekstilni tovarni. Tako kot Marjetica tudi Ana živi v mestu delavk in lumpenproletarcev, nemških društev in slovenskih priimkov, v mestu z reko, ki ga deli na levi in desni breg, z reko, ki ga deli na tiste, ki imajo, in tiste, ki nimajo nič, v mestu, ki čaka, čaka, da se nekaj zgodi.

V naši uprizoritvi se srečata Marjetica, lik iz romana, in Ana, resnična oseba. Pripovedujeta nam o sebi, o svojem življenju in o nasilju, ki se ne bi smelo zgoditi. Njuna pripoved je podobna zgodbi mnogih, premnogih žensk, ki so bile žrtve nasilja ali pa so celo umrle, zgolj zato, ker so bile ženske. Usode teh žensk je v presunljivo in obenem precizno znanstveno delo zbrala dr. Jasna Podreka, raziskovalka nasilja v znotrajpartnerskih odnosih. Dovolila nam je, da delce njene obširne raziskave vključimo v našo uprizoritev, za kar se ji iskreno zahvaljujemo.

Predstava z naslovom *Severni sij. Marjetica.* je že druga uprizoritev Jančarjevega romana, ki je nastala v sodelovanju Imaginarnega z gledališkimi hišami. Prva,

Severni sij. Erdman., se je ukvarjala z zgodbo glavnega junaka v romanu, Josefa Erdmana, prišleka, tujca v mestu, ki se zaplete v ljubezensko afero z Marjetico, in je med drugim tematizirala begunstvo. V sodelovanju z LGL smo jo uprizorili med golimi zidovi neobnovljene Palače Cukrarna.

Pri tokratni uprizoritvi Imaginarni sodeluje z MG Ptuj, predstava je del sezone ptujskega gledališča, ki postavlja v fokus gledališkega razmišljanja vojno. Danes je po svetu veliko vojn, oboroženih spopadov, nasilja, prav v tem trenutku se ne tako daleč od nas izvaja genocid enega naroda nad drugim. Mi živimo v miru. Pa je to res? Mar nismo v tej dobi radikalne globalizacije tudi mi vpleteni v prav vsak spopad, v prav vsako vojno? Lahko bi rekli, da že živimo v vojni, mir pri nas je navidezen, nasilje je v neposredni bližini, njegove žrtve se zatekajo k nam. Priče smo nasilju, ki je zmeraj, na ta ali oni način, nasilje močnejšega, bolje oboroženega, ekonomsko močnejšega, številčnejšega ali pa preprosto fizično močnejšega nad šibkejšim. Močnejši zmeraj najde razlog, opravičilo in povod za svoje nasilje. Vera, rasa, nacionalnost, drugačnost, spol.

Nasilje se začne v odnosih med dvema posameznikoma, v odnosih med partnerjema, v družini. Avtoritaren odnos v intimnem razmerju se zlahka prenese in se vedno znova prenaša v družbo, ki je dostikrat odsev, zrcalna podoba dogajanja v intimi odnosa. Frustracija posameznika se kot epidemija razširi na frustracijo družbenih skupin. Ni potrebno veliko in avtoritarni politik, populistični vodja, brezobzirni demagog zlahka popelje množice v vojno.

Takšno je tudi nasilje moškega nad žensko. Spol je priročen izgovor za poskus vzpostavitve nadvlade, oblasti, posesti močnejšega nad šibkejšim, posesti moškega nad žensko. In če se ženska ne upogne, če se ne ukloni moškemu, če hoče pobegniti, živeti v skladu s samo seboj, mora biti kaznovana. Mnogokrat je kazen za to enkratno ali ponavljajoče se fizično nasilje nad žensko ali v najhujših primerih celo njena smrt.

Severni sij. Marjetica. skozi gledališko uprizoritev tematizira tovrstno nasilje. V gledališkem listu, ki je spremljal predstavo *Severni sij. Erdman.*, sem zapisal, da si ne delam utvar, da umetnost spreminja svet. A če kdo zaradi tega, kar smo mi v gledališču ustvarili in z njim skupaj izkusili, vsaj malo spremeni svoja razmišljanja in dejanja in je zato svet vsaj malo lepši, sem lahko zadovoljen. V to še zmeraj verjamem.

Primož Ekart